

УДК 336:352.07](045)

DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.24.2019.198734>

Блажівська Мар'яна Анатоліївна

*аспірант Львівського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

ORCID: 0000-0001-5573-7577

e-mail: blazhivskam@gmail.com

ПРИНЦИПИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Досліджено принципи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні. Проаналізовано основні дефініції територіальної громади та запропоновано власне визначення фінансового забезпечення розвитку територіальних громад як надання фінансової дієздатності шляхом залучення інструментів, важелів та засобів впливу на фінансовий стан територіальної громади для ефективного функціонування всіх сфер її життєдіяльності. З'ясовано правове регулювання фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні в умовах бюджетної децентралізації. Проаналізовано основні принципи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад, серед яких: єдності системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад; гласності та відкритості в процесі формування і функціонування системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад; достовірності даних про наявні фінансові ресурси територіальної громади; ефективного, економного та цільового використання фінансових ресурсів; конструктивної взаємодії власників фінансових ресурсів, що впливають на розвиток територіальної громади. Запропоновано додаткові принципи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні, серед яких: об'єктивності, цілепокладання, результативності, ефективності, пріоритетності, компетентності, комплексності, спадкоємності, прозорості та ситуаційності.

Ключові слова: бюджетна децентралізація; розвиток; територіальна громада; фінансове забезпечення.

Постановка проблеми. Формування дієвого місцевого самоврядування, що відповідало б основним принципам Європейської хартії місцевого самоврядування, – одне з найважливіших та, водночас, складних питань розвитку України як демократичної держави. Відомо, що базовою ланкою місцевого самоврядування є територіальні громади, від дієздатності яких залежить розвиток країни. Без термінового реформування місцевого самоврядування і, зокрема, територіальних громад здійснення процесів децентралізації є неможливим, як і неможливим є подолання негативних

процесів у соціально-економічному та культурному розвитку територіальних громад. На сьогодні вкрай важливим для забезпечення дієздатності територіальних громад є їх фінансове забезпечення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні займалися такі провідні науковці, як О. Бобровська [1], Ю. Молодожен [2], О. Ольшанський [3], Є. Остром [4], Л. Сухарська Л. [5], О. Крайник та інші.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Нагальним на сьогодні є дослідження основних принципів фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні, що і слугувало мотивом вибору теми цієї наукової статті.

Мета статті полягає у дослідженні основних принципів фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні.

Виклад основного матеріалу. Розвиток територіальних громад неможливий без належного ресурсного забезпечення, насамперед фінансового. Водночас органи місцевого самоврядування більшості територіальних громад, насамперед невеликих, не мають того обсягу фінансових ресурсів, який відповідав би функціям, передбаченим законодавством, що заважає реалізації повною мірою Європейської хартії місцевого самоврядування, Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” та Концепції сталого розвитку територій [6, 7].

Окрім того, система міжбюджетних відносин в Україні є досить складною, а процес їх формування – багатограним, пов’язаним не лише з безпосереднім розподілом фінансових ресурсів між різними ланками бюджетної системи, а й з існуючим, згідно із законодавством, розподілом певних функцій з управління територіальним розвитком за центральними і місцевими органами виконавчої влади, а також виконанням власних і делегованих повноважень органами місцевого самоврядування. Питання фінансового забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування актуалізується також необхідністю оптимізації відносин між бюджетами різних рівнів унаслідок неузгодженості розподілу видаткових повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, неадекватності завдань щодо розвитку територій та ресурсного потенціалу громад [8].

Економіка України перебуває на стадії активних перетворень, залишаючись у надзвичайно складному положенні, пошуку напрямів і чинників залучення господарюючих суб’єктів, народу та влади до збереження стабільності і підвищення ефективності господарювання. Платформу реформування місцевого самоврядування в Україні закладено. Верховною Радою України ухвалено низку законодавчих актів, які спрямовані на децентралізацію владних та фінансових повноважень: Закони України “Про засади державної регіональної політики”, “Про добровільне об’єднання територіальних громад”, “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин”, “Про внесення змін до Податкового Кодексу України та деяких законодавчих актів щодо

податкової реформи”, інші законодавчі акти України з питань реформування бюджетної та податкової систем на шляху до децентралізації влади в Україні [9].

З такими твердженнями неможливо не погодитись, адже на сьогодні ми маємо низку реформ, які ведуть українське суспільство до проєвропейських цінностей і якості життя. Саме децентралізація є однією з базових передумов розвитку територій і підвищення рівня життя населення провідних європейських країн, і Україна впевнено іде до її реалізації.

Для дослідження основних принципів фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні необхідно зупинитися на визначенні територіальної громади.

Поняття “територіальна громада” є відносно новим для сучасної української державно-управлінської науки, хоча традиції “громадівського” співіснування, спільного консенсусного прийняття рішень щодо питань місцевого значення існували в Україні здавна. Так, в Україні у XIV – XVII ст. функціонували найпрогресивніші моделі європейського самоврядування, яке з часом було знищене в період перебування території України у складі Російської імперії [10].

Водночас у західній науці накопичено значний доробок у дослідженні громад (“community”) як територіальних спільностей людей. Громада розглядається як первинний осередок суспільства, у якому виникають основні соціально-політичні й економічні відносини. Відповідно, самоврядна громада є гарантією захисту особистості від державного централізму [11].

Вагомий внесок у дослідження теоретичних засад функціонування локальних територіальних спільностей людей зробила відомий науковець, лауреат Нобелівської премії з економіки Е. Остром. Особливістю її методологічного підходу є вивчення індивідуальних особливостей різних територіальних громад при здійсненні управління спільними ресурсами. Е. Остром ідентифікує інституції колективного використання спільної власності (“громади”) так: чітко визначена група індивідуальностей, яка, визначивши правила користування ресурсом, відповідно до локальних умов, створює довгострокові інституційні об’єднання для моніторингу використання ресурсу, вирішення конфліктів, адміністрування санкцій [12].

Відповідно, на основі аналізу дефініції територіальної громади як ключового об’єкта фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні можна визначити поняття “фінансове забезпечення розвитку територіальних громад”.

Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад – це надання фінансової дієздатності шляхом залучення інструментів, важелів та засобів впливу на фінансовий стан територіальної громади для ефективного функціонування всіх сфер її життєдіяльності.

Надзвичайно важливим у контексті цього дослідження є правове регулювання фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні в умовах бюджетної децентралізації.

У Конституції України визначено основні засади діяльності органів місцевого самоврядування. Так, у ст. 142 зазначено, що матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме та нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їх спільної власності, що перебувають в управлінні районних та обласних рад [13].

У Бюджетному кодексі України регламентовано функціонування бюджетної системи України, порядок фінансування бюджету (дефіцит, профіцит) та відносини щодо місцевого боргу, організацію бюджетного процесу та повноваження його учасників. Третій розділ Бюджетного кодексу України присвячений місцевим бюджетам. У цьому розділі чітко визначений склад надходжень та витрат місцевих бюджетів, а також регламентовано складання, розгляд, затвердження, виконання та звітність місцевих бюджетів. Не менш важливі положення регламентує четвертий розділ Бюджетного кодексу – міжбюджетні відносини. Розділ містить статті, які визначають: загальні положення; розмежування видатків між бюджетами; фінансові нормативи бюджетної забезпеченості; міжбюджетні трансферти [14].

У Податковому кодексі України регламентовані важливі правовідносини стосовно справляння обов'язкових платежів до місцевих бюджетів та взаємовідносини учасників цього процесу. Особливе значення для правового регламентування фінансового забезпечення розвитку територіальних громад має ст. 10 “Місцеві податки”, у якій визначений перелік місцевих податків і зборів, а також повноваження місцевих рад щодо їх встановлення [15].

Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” конкретизує положення щодо фінансового забезпечення територіальних громад, закріплені в Конституції України [16]. У ньому затверджено, що до прав та повноважень органів місцевого самоврядування належить самостійна розробка, затвердження та виконання місцевих бюджетів. Важливим принципом місцевого самоврядування, закріпленим у законі, є принцип самостійності місцевих бюджетів, тобто невключення одного бюджету до складу бюджету іншого рівня. Також закріплюються основні засади бюджетної політики на місцевому рівні, зокрема поділ бюджету на бюджет розвитку та поточний бюджет, поділ коштів у видатковій та дохідній частинах на кошти для виконання власних та делегованих повноважень. Важливим є те, що в цьому законі передбачений певний стимулюючий механізм для залучення органами місцевого самоврядування додаткових фінансів до бюджету. Так, відповідно до законодавства, додаткові кошти, отримані за результатами виконання місцевих бюджетів (це може бути наслідком збільшення надходжень або економії коштів), не підлягають вилученню і мають використовуватися відповідно до рішення місцевої ради. Водночас, у разі нестачі коштів у місцевому бюджеті, держава бере на себе обов'язок здійснити відповідний перерозподіл фінансів шляхом надання

дотацій, субвенцій, субсидій, які дадуть змогу збалансувати бюджет. Це, своєю чергою, може стати стримуючим чинником, адже органи місцевого самоврядування можуть не активізувати свою діяльність, якщо вартість цієї активізації значно не перевищує гарантований державою мінімум.

Отже, процеси бюджетної децентралізації, які на сьогодні відбуваються в Україні, загалом сприяють формуванню дієздатних територіальних громад. Позитивним у цьому контексті є об'єднання територіальних громад, яке повинно поліпшити їх фінансову ситуацію [17].

Однією з умов успішної інтеграції України до європейського співтовариства є забезпечення для територіальних громад права на місцеве самоврядування, яке має супроводжуватися наданням відповідних реальних важелів реалізації ними власних повноважень. До таких важелів належить, передусім, фінансове забезпечення, яке сприятиме досягненню самостійності та самодостатності територіальних громад. Не випадково відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні визначені як ключові цілі державної політики у сфері децентралізації, згідно зі Стратегією сталого розвитку “Україна-2020” [18].

У 2014 – 2019 рр. Україною вже зроблено вагомі кроки на шляху до реформування місцевого самоврядування: почався процес об'єднання територіальних громад, децентралізації державного управління та фінансів, затверджена низка нормативно-правових актів, якими здійснюється правове регулювання в цій сфері, проведені бюджетна та податкова реформи, які забезпечили зміцнення фінансового підґрунтя для життєзабезпечення територіальних громад. Водночас важливим питанням на сьогодні є подальше системне вдосконалення основних засад фінансового забезпечення розвитку територіальних громад, адже цей розвиток забезпечується не лише органами місцевого самоврядування, а й низкою інших суб'єктів, які, згідно зі своїми інтересами і повноваженнями, сприяють цьому розвитку або стримують його.

Таким чином, базуючись на принципах, визначених у Бюджетному кодексі України, Європейській хартії місцевого самоврядування та інших положеннях чинної нормативно-правової бази, а також наукових джерелах, можна сформулювати такі принципи ефективного фінансового забезпечення розвитку територіальних громад:

- єдності системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад;
- гласності та відкритості в процесі формування і функціонування системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад;
- достовірності даних про наявні фінансові ресурси територіальної громади;
- ефективного, економного та цільового використання фінансових ресурсів;

– конструктивної взаємодії власників фінансових ресурсів, що впливають на розвиток територіальної громади.

Дія принципу єдності системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад забезпечується єдиною правовою базою, єдиною грошовою системою, єдиним регулюванням бюджетних відносин, єдиною бюджетною класифікацією, єдиним порядком виконання бюджетів та ведення бухгалтерського обліку і звітності тощо.

Принцип гласності та відкритості в процесі формування і функціонування системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад передбачає:

- обов'язкове інформування членів територіальної громади про затверджені місцеві бюджети, публікування звітів про їх виконання;
- громадський контроль за виконанням місцевих бюджетів;
- відкритість для членів територіальних громад щодо розрахунку планових показників бюджетів, складання проектів бюджетів, процедур розгляду і прийняття рішень щодо затвердження проектів бюджетів тощо.

Принцип достовірності даних про наявні фінансові ресурси територіальної громади відображає достовірність показників щодо стану соціального й економічного розвитку на відповідній території та реалістичність прогнозних розрахунків доходів і видатків бюджету. Цей принцип також означає, що бюджет місцевого самоврядування має бути головним фінансовим документом територіальної громади, до якого належатимуть всі доходи і видатки, що здійснюються на рівні цієї територіальної громади, а це, відповідно, сприятиме достовірності даних.

Згідно з принципом ефективного, економічного та цільового використання фінансових ресурсів, управління бюджетними коштами територіальних громад здійснюється в межах встановлених бюджетних повноважень із забезпеченням ефективного, результативного, цільового та економічного використання бюджетних коштів, належної організації та координації роботи розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів.

Принцип конструктивної взаємодії власників фінансових ресурсів, що впливають на розвиток територіальної громади, сприяє реалізації законодавчо закріпленого права територіальних громад об'єднувати кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування установ та організацій. Згідно з діючою практикою, територіальна громада як ключовий елемент і первинний суб'єкт системи місцевого самоврядування взаємодіє з іншими суб'єктами фінансових відносин і може стимулювати реалізацію інтегративного фінансового потенціалу територіальної громади, а отже, поліпшувати результативність.

Також пропонуємо додаткові принципи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні, серед яких можемо назвати такі:

- об'єктивності, що передбачає врахування попереднього досвіду та інформації, яка зібрана в ході забезпечення розвитку територіальних громад;

- цілепокладання, що передбачає чітке формування конкретних цілей та мети їх досягнення;
- результативності, що передбачає спрямування повної сукупності заходів на отримання результату, а саме досягнення визначених цілей;
- ефективності, що передбачає визначення ефективності реалізації фінансового забезпечення розвитку територіальних громад шляхом співвідношення витрат на реалізацію та отриманих після реалізації результатів поліпшення економічного та соціального стану територіальної громади;
- пріоритетності, що передбачає зарахування до переліку основних напрямків фінансування найважливіших завдань, реалізація яких дасть змогу досягти гармонійного розвитку територіальної громади;
- компетентності, що означає залучення до цього процесу широкого кола експертів, що володіють знаннями у всіх сферах соціально-економічного розвитку;
- комплексності, що передбачає створення інноваційної економічної структури, що базується на постулатах соціального консенсусу;
- спадкоємності, що передбачає залучення до процесу розробки фінансових планів представників усіх зацікавлених сторін із метою забезпечення спадковості щодо їх реалізації;
- прозорості, що передбачає відкритість та прозорість дій всіх суб'єктів під час фінансового забезпечення розвитку територіальних громад, широке висвітлення їх діяльності у ЗМІ, залучення стейкхолдерів;
- ситуаційності, що передбачає виявлення, оцінку, врахування впливу внутрішніх та зовнішніх чинників, а також сценаріїв дій, у результаті виникнення можливих варіантів розвитку, залежно від їх комбінації.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, проведений аналіз основних принципів фінансового забезпечення місцевого самоврядування свідчить, що процеси бюджетної децентралізації, які на сьогодні відбуваються в Україні, загалом сприяють формуванню дієздатних територіальних громад. Позитивним у цьому контексті є й об'єднання територіальних громад, яке повинно поліпшити їх фінансову ситуацію. Основними принципами фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні є такі: єдності системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад; гласності та відкритості в процесі формування і функціонування системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад; достовірності даних про наявні фінансові ресурси територіальної громади; ефективного, економічного та цільового використання фінансових ресурсів; конструктивної взаємодії власників фінансових ресурсів, що впливають на розвиток територіальної громади. Також у контексті цієї статті виокремлено додаткові принципи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні, серед яких: об'єктивності, цілепокладання, результативності, ефективності, пріоритетності, компетентності, комплексності, спадкоємності, прозорості та ситуаційності.

Список використаної літератури

1. Бобровська О. Ю., Мунько А. Ю. Фінансово-економічне забезпечення територій в умовах децентралізації // Аспекти публічного управління. 2015. № 4. С. 84—92.
2. Молодожен Ю. Б. Поняття і сутність територіальної громади в системі місцевого самоврядування України // Університетські наукові записки: Часопис Хмельницького університету. 2006. № 2. С. 347—352.
3. Ольшанський О. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад. URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-2/doc/3/04.pdf> (дата звернення: 15.06.2019).
4. Остром Э. Управляя общим: эволюция институтов коллективной деятельности / пер. с англ. Москва : ИРИСЭН ; Мысль, 2010. С. 447.
5. Сухарська Л. Правове регулювання фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні в умовах бюджетної децентралізації // Державне управління та місцеве самоврядування. 2016. Вип. 3. С. 144—151.
6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України № 280/97-ВР від 21.05.1997 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-Вр> (дата звернення: 12.06.2019).
7. Європейська хартія місцевого самоврядування / Рада Європи. Відділ видань і документів. № 92-971-0804-8. Страсбург, 1990.
8. Ольшанський О. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад... С. 111.
9. Бобровська О. Ю. Фінансово-економічне забезпечення територій в умовах децентралізації... С. 85.
10. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування. Київ : НІСД, 2016. С. 61.
11. Молодожен Ю. Б. Поняття і сутність територіальної громади в системі місцевого самоврядування України... С. 348.
12. Остром Э. Управляя общим: эволюция институтов коллективной деятельности... С. 447.
13. Конституція України. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254K/96-Вр> (дата звернення: 12.07.2019).
14. Бюджетний кодекс України. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 20.07.2019).
15. Податковий кодекс України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (дата звернення: 12.06.2019).
16. Про місцеве самоврядування в Україні...
17. Сухарська Л. Правове регулювання фінансового забезпечення розвитку територіальних громад... С. 145.
18. Про Стратегію сталого розвитку “Україна-2020” : Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/lavvs/show/5/2015> (дата звернення: 17.07.2019).

Blazhivska Mariana Anatoliivna

*Ph.D. candidate of Lviv Regional Institute for Public Administration of the
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine*

ORCID: 0000-0001-5573-7577

e-mail: blazhivskam@gmail.com

PRINCIPLES OF FINANCIAL SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN UKRAINE

Problem setting. Formation of effective local self-government, which would be in line with the basic principles of the European Charter of Local Self-Government, is one of the most important and, at the same time, complex issues of Ukraine's development as a democratic state. It is well known that the key element of local self-government is territorial communities which efficiency influences the development of the country. Without urgent reform of local self-government and, in particular, of territorial communities, decentralization processes are impossible, as well as it is not possible to overcome negative processes in the socio-economic and cultural development of territorial communities. At present, the financial support of territorial communities is crucial to ensure their capacity to work.

Recent research and publications analysis. Leading scholars, such as O. Bobrovska, Yu. Molodozhen, O. Olshanskyi, Ye. Ostrom, L. Sukharska, O. Krainyk, and others have researched into the issue of financial support for the development of territorial communities in Ukraine.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. Today it is urgent to study the basic principles of financial support for the development of territorial communities in Ukraine, which served as a motive for choosing the topic of this scientific article.

The purpose of the article is to explore the basic principles of financial support for the development of territorial communities in Ukraine.

Paper main body. The development of territorial communities is impossible without adequate resources, above all financial resources. At the same time, local self-government bodies of most territorial communities, especially small ones, do not have the amount of financial resources that would correspond to the functions stipulated by the legislation, which impedes the full implementation of the European Charter of Local Self-Government, the Law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine" and concepts of sustainable development of territories.

Financial support for the development of territorial communities is the provision of financial capacity through the involvement of tools, levers and means of influencing the financial status of the territorial community for the effective functioning of all spheres of its life.

Based on the principles set out in the Budget Code of Ukraine, the European Charter on Local Self-Government and other provisions of the current legal framework, as well as scientific sources, the following principles of effective

financial support for the development of territorial communities are formulated: unity of the system of financial support for the development of territorial communities; publicity and openness in the process of formation and functioning of the system of financial support for the development of territorial communities; reliability of data on available financial resources of the territorial community; efficient, economical and targeted use of financial resources; and constructive interaction of the owners of financial resources that affect the development of the territorial community.

There are additional principles of financial support for the development of territorial communities in Ukraine, including: objectivity, goal setting, effectiveness, efficiency, priority, competence, complexity, continuity, transparency and situation orientation.

Conclusions of the research and prospects for further studies. The analysis of the basic principles of financial support of local self-government shows that the processes of budgetary decentralization, which are taking place in Ukraine today, generally contribute to the formation of efficient territorial communities. The unification of territorial communities, which aims to improve their financial situation, is also positive in this context. The basic principles of financial support for the development of territorial communities in Ukraine are: the principle of unity of the system of financial support for the development of territorial communities; the principle of publicity and openness in the process of forming and functioning of the system of financial support for the development of territorial communities; the principle of reliability of data on available financial resources of the territorial community; the principle of efficient, economical and targeted use of financial resources; the principle of constructive interaction of the owners of financial resources that affect the development of the territorial community. Also in the context of this article, additional principles of financial support for the development of territorial communities in Ukraine are highlighted, including: objectivity, goal setting, effectiveness, efficiency, priority, competence, complexity, continuity, transparency and situation orientation.

Key words: budget decentralization; development; territorial community; financial support.

References

1. Bobrovska, O. Yu., Munko, A. Yu. (2015). Finansovo-ekonomichne zabezpechennia terytorii v umovakh detsentralizatsii. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, № 4, pp. 84-92 [in Ukrainian].
2. Molodozhen, Yu. B. (2006). Poniattia i sutnist terytorialnoi hromady v systemi mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy. *Universytetski naukovyi zapysky: Chasopys Khmelnytskoho universytetu*, № 2, pp. 347-352 [in Ukrainian].
3. Olshanskyi, O. (2019). *Finansove zabezpechennia rozvytku terytorialnykh hromad*. URL : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2012-2/doc/3/04.pdf> [in Ukrainian].
4. Ostrom, E. (2010). *Upravliaia obshechym: evoliutsyia institutov kollektivnoi deiatelnosti*. Moskva: YRYSEN ; Mysl, 2010. 447 p. [in Russian].

5. Sukharska, L. (2016). Pravove rehuliuвання finansovoho zabezpechennia rozvytku terytorialnykh hromad v Ukraini v umovakh biudzhetnoi detsentralizatsii. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, Issue 3, pp. 144-151 [in Ukrainian].

6. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini. № 280/97-VR. (1997) [in Ukrainian].

7. Rada Yevropy. Viddil vydan i dokumentiv. Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia. (1990). Strasburh [in Ukrainian].

8. Olshanskyi, O. (2019). *Finansove zabezpechennia rozvytku terytorialnykh hromad...*

9. Bobrovska, O. Yu. (2015). Finansovo-ekonomichne zabezpechennia terytorii v umovakh detsentralizatsii... pp. 85.

10. *Terytorialna hromada yak bazova lanka administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy: problemy ta perspektyvy reformuvannia*. (2016). Kyiv: NISD. pp. 61 [in Ukrainian].

11. Molodozhen, Yu. B. (2006). Poniattia i sutnist terytorialnoi hromady v systemi mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy...pp. 348.

12. Ostrom, E. (2010). *Upravliaia obshchym: evoliutsiia ynstytutov kolektyvnoi deiatelnosti...* pp. 447.

13. Konstytutsiia Ukrainy. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254K/96-Bp> [in Ukrainian].

14. Biudzhetni kodeks Ukrainy. (2019). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> [in Ukrainian].

15. Podatkovi kodeks Ukrainy. (2019). URL : <http://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> [in Ukrainian].

16. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini...

17. Sukharska, L. (2016). Pravove rehuliuвання finansovoho zabezpechennia rozvytku terytorialnykh hromad... pp. 145.

18. Pro Stratehiiu staloho rozvytku "Ukraina-2020". № 5/2015. (2015) [in Ukrainian].

Paper submitted: 28.11.2019

Paper accepted: 15.12.2019

Цитування: Блажівська М. А. Принципи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні // Демократичне врядування : наук. вісн. Вип. 2(24) / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛІРІДУ НАДУ, 2019. URL : www.dv.lvivacademy.com. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.24.2019.198734>).

Citation: Blazhivska, M. A. (2019). Principles of financial support for the development of territorial communities in Ukraine. *Democratic governance*, Issue 2(24). URL : www.dv.lvivacademy.com. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.24.2019.198734>).